Rok III. 1856. № 41.

TYGODNIK ROLNICZO-PRZEMYSŁOWY

wydawany przez c. k. Towarzystwo gospodarczo-rolnicze Krakowskie.

Wychodzi w Krakowie raz na tydzień. Cena przedpłaty: półrocznie złr. 2 kr. 30 mk., rocznie złr. 5 mk. Na prowincji, z przesyłką półrocznie złr. 3, rocznie złr. 6 mk. Pieniądze prenumeracyjne nadsyłane być mają *franco* pocztą pod adresem: **do Redakcji Tygodnika rolniczo-przemysłowego** w Krakowie, w biórze c. k. Towarz. gosp. rolniczego, przy ulicy Szewskiéj Ner 335/6 z wyrażeniem: *pieniądze prenumeracyjne*, gdzie również adresowane być winny *franco* wszelkie zgłoszenia się przedmiotu pisma tego dotyczące. W Królestwie Polskiém przyjmują przedpłatę wszystkie Urzęda pocztowe za cenę półroczną rs. 3 kop. 8.

Przyjmują się: 1) wszelkie korrespondencje, odezwy i rozprawy celowi pisma odpowiednie. 2) Ogłoszenia, obwieszczenia, doniesienia, uwiadomienia wszelkiego rodzaju, te ostatnie za opłatą: od wiersza petytowego za jednorazowe umieszczenie 3 kr. mk. za następne po 1 ½ kr. mk. z dopłatą 10 kr. za każde ogłoszenie na stępel rządowy.

KWESTJA
rządowéj administracji lasów.

W sprawozdaniu z posiedzeń tegorocznego czerwcowego ogólnego Zgromadzenia Członków Towarzystwa gosp. rolniczego Krakowskiego nadmieniliśmy, iż Wys. Rząd zamierzył administracją lasów, zaprowadzoną już w Tyrolu i Vorarlbergu, rozciągnąć i do innych prowincji Monarchji, z uwzględnieniem potrzeb i stosunków miejscowych, i zażądał w téj mierze opinji towarzystw leśnych i rolniczych. — Wymieniliśmy (zob. Ner 29 Tygodn.) Członków Komissji wybranych z towarzystwa naszego rolniczego, celem naradzenia się nad tym przedmiotem; towarzystwo zaś leśne Galicji zachodniéj, na walném zgromadzeniu tegorocznem w lipcu w Jzdebniku odbytém, powołało w tym celu z grona swego pp. *Siegler v. Eberswald, Ignacego Jakesch, Dra Wincentego Pola, Wojciecha Brandysa, Ant. Brosig, Ant. Stramberskiego, Piotra Gross, Erazma Niedzielskiego, Marcellego Sobolewskiego, Franc. Beera, Jana Rzehaka, Leonarda Wężyka.*

Ponieważ Komissja ta mięszana ma się zebrać w Krakowie 10 listopada, celem wspólnego obradowania i ułożenia żądanéj opinji; aby podać interessowanym sposobność bliższego poznania przedmiotu kwestji, zamieszczamy poniżéj w tłumaczeniu Najwyższe rozporządzenie urządzenia tego dotyczące, a w Nrze XX dziennika praw Państwa ogłoszone.

ROZPORZĄDZENIE CESARSKIE
z d. 19 kwietnia 1856
dotyczące organizacji zarządu leśnego w uksiążęconém hrabstwie Tyrolu z Vorarlbergiem.

Dla zapewnienia wszechstronnego wykonania w Tyrolu i Vorarlbergu postanowień prawa leśnego ogłoszonego Naszym Patentem z dnia 3 grudnia 1852 w Nrze 250 Rządowego dziennika praw Państwa (*Reichsgesetzblatt*), a mianowicie w ojcowskiéj pieczołowitości o utrzymanie i pielęgnowanie tak rozległych w tym kraju koronnym, a nadzwyczaj dla jego pomyślności ważnych lasów gminnych, znalazłem się spowodowanym, na przedstawienie Moich Ministrów i po wysłuchaniu Mojéj Rady Państwa, przeprowadzenie następującéj organizacji zarządu leśnego w uksiążęconém hrabstwie Tyrolu z Vorarlbergiem nakazać:

USTĘP PIERWSZY.
Zasady ogólne.

§. 1. Celem ścisłego wykonywania leśnéj policji Państwa, przydane zostają urzędom politycznym powołanym do przestrzegania właściwego prowadzenia gospodarstwa we wszystkich lasach (§ 1 a), b) i c) i § 23 ustawy leśnéj), władze i organa leśne.

§ 2. Władze i organa do wykonywania leśnéj policji Państwa powołane, mają nadzór, pod zwierzchniczym kierunkiem urzędów politycznych, nad prowadzeniem gospodarstwa we wszystkich lasach w przydzielonym im obrębie położonych, bez rożnicy, czy to są lasy rządowe, gminne czy prywatne.

Organa te obowiązane są z urzędu donosić władzom politycznym o dostrzeżonéj prawu przeciwnéj samowolności w użyciu gruntu lasowego na inne cele, o zaniedbaniu zagajenia (zalesienia, Aufforstung), o niszczeniu i nieodpowiedniém obchodzeniu się z lasem (§§ 2, 3, 4, 5, 6 i 7 ustawy leśnéj).

§ 3. Urzędy i organa leśne rządowe ustanowione do prowadzenia gospodarstwa w lasach skarbowych, pod zarządem dyrekcji górniczo - salinarnéj w Hall zostających, wykonywać również będą w swym obrębie

leśną policją Państwa, pod zwierzchnictwem władz politycznych.

§ 4. Urzędom leśnéj policji Państwa, w których obrębie znajdują się kameralne i instytutowe lasy, dyrekcji górniczo - salinarnéj w Hall nie podległe, powierza się prowadzenie w nich gospodarstwa, według zleceń i skazówek jakie od Władz finansowych otrzymają.

§ 5. Wszystkim urzędom i organom leśnéj policji Państwa powierza się bezpośrednie gospodarowanie w lasach gminnych w obrębie ich położonych, na koszt gmin dotyczących, pod kierunkiem władz politycznych.

§ 6. Do prowadzenia gospodarstwa we wszystkich lasach prywatnych i instytutowych winni właściciele ich utrzymywać znających się na rzeczy, przez Rząd za uzdolnionych uznanych leśniczych *(Forstwirthe)*.

Dozwala się powierzyć gospodarstwo tych lasów organom policji leśnéj Państwa w obrębie tym ustanowionym, za takiém samém stosunkowém wynagrodzeniem, jakie gminy z tegoż tytułu do kassy Państwa opłacać będą.

Właściciele mniejszych lasów prywatnych i instytutowych mogą, z przyzwoleniem urzędu politycznego, połączyć je w jedno gospodarstwo lasowe *(Forstwirthschafts - Complex)* i ustanowić do prowadzenia go wspólnie leśniczego uznanego przez Rząd za uzdolnionego.

§ 7. Prywatni leśniczowie, do prowadzenia gospodarstwa w lasach prywatnych i instytutowych ustanowieni, obowiązani są do ścisłego wykonywania leśno - policyjnych zleceń i rozkazów od Władz otrzymanych. Za prawu przeciwne samowolności w użyciu gruntu lasowego na inne cele, za zaniedbanie zalesienia, niszczenie i niewłaściwe gospodarowanie (§§ 2, 3, 4, 5, 6 i 7 ustawy leśnej) w lasach, których zarząd został im powierzony, odpowiedzialni są osobiście, a przeto za prawu przeciwne prowadzenie gospodarstwa w tych lasach ukarani będą utratą służby, w razie zaś obciążających okoliczności pozbawieniem prawa do sprawowania na dal służby lasowéj w całéj Monarchji.

§ 8. O mogącéj zachodzić potrzebie dodania gajowych *(Waldhüter)* do pomocy administracji i nadzorowi leśnemu, orzekną w każdym szczegółowym wypadku urzędy polityczne.

USTĘP DRUGI.

Organizacja rządowych władz, urzędów i organów leśnych.

§ 9 i 10. Podział Tyrolu na leśne Inspektoraty, leśnictwa i straże (*Forst - Inspections - Forstwirthschafts - und Forstaufsichts-Bezirke*).

§ 11. Kierunek administracji rządowéj lasów, w najobszerniejszém znaczeniu, powierzony będzie krajowéj Dyrekcji lasów przy Namiestnictwie w Innsbruku ustanowionéj, z wyłączeniem wszelako z pod jéj zarządu lasów rządowych w obrębie górniczéj dyrekcji leśnej położonych, który sprawować będzie dyrekcja górniczo-salinarna w Hall. — Krajowa dyrekcja lasów składa się: z krajowego (prowincjonalnego) dyrektora leśnego jako naczelnika z tytułem nadradcy leśnego, z radcy leśnego, sekretarza, dwóch koncepistów, officjała kierującego kancellarją, z trzech kancelistów i dwóch posługaczy.

§ 12. Dla każdego Inspektoratu leśnego ustanowiony będzie jako c. k. Władza, urząd leśny *(Forstamt)*, który składa się z leśmistrza *(Forstmeister)* jako naczelnika, z adjunkta urzędu leśnego jako kontrollera z tytułem nadleśniczego, i z nadzorcy leśnego *(Forstwart)* do załatwiania czynności biórowych jako też do pomocy w nadzorze lasów.

§ 13. Każdy obwód leśny gospodarczy (leśnictwo) oddany będzie pod bezpośredni odpowiedzialny zarząd c. k. leśniczemu *(Förster)*, z przydaniem mu pomocnika *(Forstgehilfe)* do załatwiania czynności biórowych i czynnego nadzoru lasów.

§ 14. W każdéj straży (Forstaufsichts - Bezirk) ustanowiony będzie c. k. nadzorca *(Forstwart)*, który podlega bezpośrednio c. k. leśniczemu do którego leśnictwa straż należy, pośrednio zaś przełożonemu urzędowi leśnemu czyli Inspektoratowi.

§ 15. Dołączony etat zawiéra wykaz pensji i dodatków, jako też ustanowienie stopni dla wszystkich rządowych leśnych i zakres ich służby.

Oficjaliści każdéj kategorji stanowią między sobą, tak w okręgu leśnym górniczym jak i politycznym niezawisłą całość (*selbstständigen Concretalstatus*).

§ 16. Stopnie pensji (*Gehaltsstufen*), podzielone dla leśmistrzów (*Forstmeister*), nadleśniczych i leśniczych na dwie, a dla nadzorców lasowych (*Forstwarte*) na trzy klassy, nie są bynajmniéj przywiązane do pewnych okręgów; postąpienie przeto z niższego stopnia płacy na wyższy pewnéj kategorji służbowéj, może bez zmiany miejsca służby nastąpić.

§ 17. Oficjaliści mający prawo do pomieszkania albo do pobierania wynagrodzenia za takowe (*Quartiergeld*) wtenczas tylko mogą się o ostatnie domagać, jeżeli nie otrzymają pomieszkania w naturze.

§ 18. Oficjaliści urzędów leśnych (*Forstämter*) i leśniczowie opędzać winni z wyznaczonych im kosztów podróży wszystkie przejażdżki służbowe w swym okręgu, które się odnoszą do wykonywania policji i gospodarstwa leśnego, bez względu na kategorje lasów; leśniczowie prócz tego podróże służbowe do przełożonego urzędu leśnego i do swego urzędu obwodowego.

§ 19. Żaden oficjalista lasowy nie ma prawa żądać wynagrodzenia od stron za swe służbowe czynności.

W razie czynności nadzwyczajnych, nie należących do obowiązków służby, z polecenia Władz w czysto prywatnym interesie przez urzędników leśnych podejmowanych, winni są ci przedłożyć likwidacją kosztów (*das Particulare*) przez pośrednictwo swéj przełożo-

nęj Władzy politycznemu urzędowi cyrkularnemu, który o możności przyjęcia obliczonego wynagrodzenia orzeka, likwidacją sprawdza, a przyznane wynagrodzenie od strony obowiązanęj ściąga.

§ 20. Za takie nadzwyczajne usługi ustanawia się następujące wynagrodzenie:

dla Leśmistrza (*Forstmeister*) za dzień z nocą lub bez nięj 3 złr. — kr. mk.
„ Nadleśniczego „ „ „ „ 2 „ 24 „
„ Leśniczego „ „ „ „ 1 „ 48 „
„ Nadzorcy leśnego (*Forstwart*) „ 1 „ 12 „
„ Pomocnika (*Forstgehilfe*) „ „ — „ 36 „

Za czynności nie trwające dłużéj nad pół dnia, liczy się tylko połowa tych dyjet.

Oprócz tego przynależy urzędnikom wynagrodzenie za furmankę 1 złr. za milę jazdy tam i napowrot.

USTĘP TRZECI.

Zakres czynności rządowych władz, urzędów i organów leśnych.

A) *O krajowéj Dyrekcji leśnéj.*

§ 21. Krajowa (prowincjonalna) Dyrekcja leśna jest powołana i ustanowiona:

a) do wykonywania policji leśnéj Państwa w całym koronnym kraju Tyrolu i Vorarlbergu, we wszystkich przeto lasach skarbowych, gminnych, prywatnych i instytutowych;

b) do zwierzchniczego kierunku gospodarstwa leśnego we wszystkich lasach gminnych tego koronnego kraju;

c) do zwierzchniczego kierunku gospodarstwa leśnego we wszystkich lasach rządowych w politycznym okręgu dyrekcji leśnéj położonych;

d) do kierunku sprzedażą drzewa rządowego w stolicy kraju Jnsbruku.

§ 22. Dyrekcja leśna krajowa podlega:

1. z tytułu obowiązków włożonych na nią §em 21 pod a) i b) Namiestnikowi, a pośrednio Ministerstwu spraw wewnętrznych;
2. z tytułu przydzielonych jéj czynności §em 21 pod c) i d) Ministerstwu finansów bezpośrednio.

Stósownie do tego podwójnego zwierzchnictwa, obowiązana jest otrzymane od właściwych Władz przełożonych zlecenia i rozkazy wykonywać i tymże przedkładać raporta, opinje i wnioski.

§ 23. W zakresie czynności zawisłym od Ministerstwa spraw wewnętrznych, krajowa Dyrekcja leśna

1. działa jako doradca (*Beirath*) i techniczny organ wykonawczy Namiestnictwa we wszystkich sprawach leśnych, i
2. ma obowiązek zwierzchniczego kierunku i nadzoru urzędników przy Inspektoratach, leśnictwach i strażach w politycznym obrębie Dyrekcji leśnéj ustanowionych.

B) *O c. k. górniczo-salinarnéj Dyrekcji w Hall.*

§ 24 i 25. Jako odnoszące się wyłącznie do Tyrolu pomijamy.

C) *O władzach Inspektoratów leśnych*
(*Urzędach leśnych*).

§ 26. Urząd leśny (*Forstamt*) ma w przydzielonym mu Inspektoracie dwojakie przeznaczenie, mianowicie:

1. działa jako doradca (*Beirath*) i techniczny organ wykonawczy władz politycznych (Urząd cyrkularny, powiatowy), we wszystkich czynnościach leśnych w zakres czynności tych urzędów wchodzących, a następnie
2. jako władza kontrolująca urzędników leśnictw i straży w obrębie Inspektoratu ustanowionych.

§ 27. Każdy urząd leśny podlega:

1. jako doradca i techniczny organ wykonawczy urzędów politycznych w wykonywaniu policji leśnéj Państwa i kierunku gospodarstwa w lasach gminnych - Urzędowi cyrkularnemu;
2. zaś jako władza kontrolująca gospodarstwo i ochronę lasów rządowych

a) w politycznym okręgu Dyrekcji leśnéj, krajowéj Dyrekcji lasów;

b) w górniczym okręgu leśnym, c. k. górniczo - salinarnéj dyrekcji w Hall.

§ 28. Z c. k. urzędami powiatowemi (*Bezirksämter*) stoi urząd leśny w stosunkach służbowych na równi (*coordinirt*) i znosi się z niemi, we wszystkich okolicznościach leśnéj policji Państwa dotyczących, bezpośrednio.

W okolicznościach dotyczących kierunku gospodarstwa leśnego w lasach gminnych, stosunki służbowe urzędów leśnych z urzędami powiatowemi załatwiają się tylko za pośrednictwem politycznego urzędu cyrkularnego.

§ 29. Urzędowi leśnemu podlegają:

a) bezpośrednio leśniczowie;

b) pośrednio oficjaliści straży leśnéj;

Urząd leśny wydaje zwyczajnie swe zlecenia i rozkazy bezpośrednio leśniczym, wolno mu wszelako, w wypadkach, gdzie opóźnienie mogłoby grozić niebezpieczeństwem, znosić się bezpośreenio ze służbą nadzorczą, jeżeli tego interes służby wymaga.

D) *O kierujących gospodarstwem leśném*
(*Leśniczych*).

§ 30. Obowiązki leśniczego w obrębie przydzielonego mu obwodu (leśnictwa) stanowi:

a) współdziałanie w przestrzeganiu ścisłego wykonywania ustawy leśnéj w ogóle;

b) gospodarstwo powierzonych mu w tym celu lasów, pod kontrolą urzędu leśnego;

c) współudział w utrzymaniu ochrony leśnéj.

§ 31. Leśniczy podlega bezpośrednio urzędowi leśnemu nad okręgiem jego ustanowionemu, jest zaś bezpośrednim

zwierzchnikiem służby strażniczéj w swojém leśnictwie i przestrzega, aby ta obowiązki swe ściśle wypełniała.

Odnośnie do leśnéj policji Państwa, winien leśniczy wypełniać zlecenia i rozkazy urzędu powiatowego i temuż zdawać raporta.

Z innemi organami rządowemi, prócz wymienionych, nie ma leśniczy obowiązku wchodzić w żadne stosunki. Naglące tylko okoliczności, w których opóźnienie załatwienia groziłoby oczywiście niebezpieczeństwem, stanowią w téj mierze wyjątek.

E) *O straży leśnéj*
(*Nadzorcy i pomocnicy lasowi*).

§ 32. Urzędnicy straży lesnéj są obowiązani:
a) przestrzegać wypełniania postanowień ustawy leśnéj w obrębie całego przydzielonego im okręgu, a następnie
b) o ileby to jeszcze, obok tego nadzoru, możebném było, zajmować się ochroną lasów (*Forstschutz*) w tym celu im przydzielonych.

§ 33. Urzędnicy rządowéj straży leśnéj podlegają bezpośrednio leśniczemu dotyczącego okręgu, pośrednio zaś przełożonemu urzędowi leśnemu.

Raporta swe składać winni leśniczemu i od niego zwykle otrzymują zlecenia i rozkazy, a wyjątkowo tylko (§ 29) od urzędu leśnego.

§ 34. Gdyby urzędnicy straży leśnéj nie byli dostatecznemi, obok przestrzegania przepisów ustawy leśnéj, do zupełnego dopilnowania ochrony lasów,—względem czego w każdorazowym wypadku, na przedstawienie urzędu leśnego, stanowi polityczna Władza cyrkularna, a w drodze rekursu, za porozumieniem się z krajową Dyrekcją leśną, Namiestnictwo,—właściciele lasów obowiązani są potrzebnych jeszcze do dozoru leśnego gajowych (*Waldhüter*) sami ustanowić i opłacać.

Gajowi lasów rządowych i gminnych podlegają naprzód leśniczemu, a następnie urzędowi leśnemu.

§ 35. Osobne instrukcje określą bliżéj, w zakresie wytkniętych powyżéj granic czynności, stosunki służbowe i obowiązki urzędów leśnych, leśniczych i służby strażniczéj, równie jak ich stanowisko względem władz politycznych i innych, z któremi organa leśne w urzędowych stosunkach znaleźć się mogą.

USTĘP CZWARTY.

Obsadzenie urzędów etatowych.

§ 36. Wszystkie rządowe organa leśne będą bezpośrednio przez Rząd mianowane i opłacane.

Obsadzanie urzędów etatowych odbywa się drogą konkursu.

§ 37. Krajowy dyrektor lasów będzie mianowany przez Nas, na przedstawienie Ministra Spraw wewnętrznych w porozumieniu z Ministrem finansów; radca leśny przy krajowéj dyrekcji leśnéj ustanowiony, przez Ministra spraw wewnętrznych w porozumieniu z Ministrem finansów; a referent leśny przy górniczo-salinarnéj dyrekcji w Hall, przez Ministra finansów w porozumieniu z Ministrem spraw wewnętrznych.

§ 38. Sekretarz i koncepiści krajowéj dyrekcji leśnéj mianowani będą przez Ministra spraw wewnętrznych, na przedstawienie Namiestnika, a koncepista górniczego okręgu leśnego przez Ministra finansów.

Oficjała, kancelistów i posługaczy mianuje Namiestnik na przedstawienie przełożonego urzędu.

§ 39. Leśmistrze (*Forstmeister*) mianowani będą dla politycznego okręgu dyrekcji lesnéj przez Ministra spraw wewnętrznych, dla górniczego zaś okręgu leśnego przez Ministra finansów.

W każdym razie, ilekroć opróżniony będzie Inspektorat w obrębie politycznego obwodu dyrekcji leśnéj, w którym się znajdują lasy rządowe, albo téż w obrębie górniczego obwodu, w którym są położone lasy gminne, obsadzenie urzędu tego nie może nastąpić inaczéj, jak za poprzedniém porozumieniem Ministerstw spraw wewnętrznych i finansów.

§ 40. Nadleśniczych, leśniczych i praktykantów leśnych mianuje w obrębie politycznego okręgu dyrekcji leśnéj Namiestnik, na przedstawienie krajowego dyrektora lasów; nadzorców zaś i pomocników lasowych, krajowy dyrektor lasów.

W obrębie górniczego okręgu dyrekcji leśnéj dotychczasowe przepisy tyczące się nominacji pozostają w swéj mocy.

W każdym razie wszelako, ilekroć organa politycznego okręgu dyrekcji leśnéj mają sobie zarazem powierzony zarząd i dozór lasów rządowych, albo téż gdy organa górniczéj dyrekcji leśnéj zawiadują także lasami gminnemi, winno zawsze nastąpić porozumienie względem obsadzenia urzędu między dotyczącemi władzami politycznemi i finansowemi.

Udzielanie stypendjów kandydatom leśnym zależy od dotyczących Ministerstw.

§ 41. Indywidua, które już poprzednio nie były w służbie lasowéj, wtenczas tylko otrzymać mogą taką posadę, jeżeli się wykażą świadectwem z odbytego egzaminu rządowego leśnego ze stopniem „uzdolnienia".

Takie świadectwo uzdolnienia winni również posiadać wszyscy leśniczowie mający być ustanowieni przez właścicieli lasów prywatnych i instytutowych.

§ 42. Na nadzorców leśnych (*Forstwarte*) przyjmowanemi będą, w przeciągu pięciu lat po zaprowadzeniu niniejszéj organizacji leśnéj, takie tylko indywidua, które złożyły egzamen rządowy dla niższych oficjalistów lasowych przepisany, z świadectwem uzdolnienia.

Obsadzenie nadzorców leśnych mających być przyjętemi w ciągu tych lat bez takich świadectw, nastąpi tylko tymczasowo, z zastrzeżeniem, iż po upływie dwóch lat złożą egzamen ze stopniem uzdolnienia, w przeciwnym zaś razie służbę utracą.

USTĘP PIĄTY.

Pokrycie kosztów.

§ 43. Koszta na krajową (prowincjonalną) dyrekcję lasów i na górniczo-salinarną dyrekcję w Hall, równie jak na wszystkie urzęda leśne politycznego i górniczego okręgu dyrekcji leśnéj, wraz z nadzorcami leśnemi bezpośrednio przy nich ustanowionemi, ponosi wyłącznie rząd.

§ 44. Koszta na oficjalistów gospodarstwa leśnego wraz z pomocnikami leśnemi i nadzorcami mającemi sobie przydzielone objazdy (okręgi) (*Beförsterungkosten*), ponoszą wszyscy właściciele lasów w obrębie cyrkułu położonych, których gospodarstwo prowadzi służba leśna rządowa, a to w stosunku zkapitalizowanego czystego dochodu z lasów.

Tymczasowo, zanim oszacowany zostanie dochód z lasów w każdym cyrkule, koszta na ich gospodarstwo mają być, po zaprowadzeniu niniejszéj organizacji, rozdzielane według powierzchni tych lasów.

§ 45. Część kosztów, wedle tych zasad w każdym cyrkule wyliczonych, na lasy skarbowe przypadającą, ponosi rząd; część zaś przypadającą na lasy gminne, prywatne i instytutowe,—oznacza dla każdéj gminy, równie jak dla każdego lasu prywatnego i instytutowego polityczna Władza cyrkularna i zawiadamia o tém urząd podatkowy, celem ściągania przezeń należności w tych samych terminach i z zastrzeżeniem takichże samych środków przymusowych i przywilejów jak przy podatku gruntuwym.

§ 46. Na pokrycie kosztów administracji lasów gminnych idzie przedewszystkiém przychód ze sprzedaży produktów leśnych, a o ile ten nie wystarcza, następuje ich rozkład na członków gminy, w stosunku pobranych przez nich produktów z lasu gminnego.

§ 47. Gdyby gminy, prywatni lub instytuta nie ustanowili w swych lasach gajowych przez władze za potrzebnych uznanych, albo téż niezdolnym indywiduom tyle ważną ochronę lasów powierzali, natenczas polityczny urząd cyrkularny, na wniosek urzędu leśnego (*Forstamt*), potrzebną liczbę uzdolnionych gajowych sam ustanowi, wynagrodzenie ich oznaczy, a koszta ściągnie wedle przepisów dla poboru kosztów administracji (*Beförsterungskosten*) ustanowionych (§§ 45 i 46).

§ 48. Niniejsza organizacja leśna wchodzi w wykonanie z dniem 1 listopada 1856.

Wiedeń d. 19 kwietnia 1856.

Franciszek Józef m. p.

Baron v. **Bach** m. p. Baron v. **Bruck** m. p.

Dla bliższego objaśnienia, jak dalece i w jaki sposób zamiarem jest Wys. Rządu organizacją leśną przeprowadzić w Galicji, podajemy w tłumaczeniu odezwę c. k. Rządu krajowego Krakowskiego z dnia 29 maja r. b. do Prezesa Towarzystwa leśnego Galicji zachodniéj:

WWPanie!

Z rozporządzenia Cesarskiego z d. 19 kwietnia b. r. Dziennikiem praw Państwa ogłoszonego, poweźmiesz WPan wiadomość o postanowieniach organizacyjnych, wedle których administracja leśna w Tyrolu i Vorarlbergu zostaje urządzoną i o środkach przez Najjaśniejszego Pana nakazanych celem przeprowadzenia w tym kraju koronnym najwyższéj ustawy leśnéj z d. 3 grudnia 1852 i zapewnienia, aby takowa pod każdym względem ściśle była wykonywaną.

Ogólne zasady, w ustępie pierwszym Cesarskiego rozporządzenia zawarte a rzeczonéj organizacji leśnéj za podstawę służące, wedle których przeprowadzenie ustawy leśnéj ma być w tym kraju przywiedzione do skutku, odnoszą się do następujących punktów głównych:

I. Zawiadowanie (*Handhabung*) policją leśną, odnośnie do przeprowadzenia postanowień w §§ 1—7 ustawy leśnéj z d. 3 grudnia 1852 zawartych, należy do urzędów politycznych, a przeto w ostatniéj instancji do Ministerstwa spraw wewnętrznych; zarząd przeciwnie i gospodarstwo lasów rządowych należy do Władz skarbowych, w ostatniéj przeto instancji do Ministerstwa finansów.

Ustawa leśna nie postanowiła żadnych wyłącznych organów do skutecznego i zbawiennym zamiarom téjże ustawy odpowiedniego wykonywania policji leśnéj; obowiązek albowiem §em 22 na właścicieli rozleglejszych lasów włożony utrzymywania uzdolnionych gospodarzy leśnych (leśniczych), a wedle brzmienia §u 52 dalszy obowiązek dodania w pomoc administracji leśnéj dostatecznéj straży, odpowiednio do zwyczajów krajowych, ma jedynie na celu własny interes posiadacza dotyczące jak najkorzystniejsze gospodarowanie w jego lasach i ich zabezpieczenie przeciw szkodom od ludzi i zwierząt.— Ustawa leśna nie obowiązuje bynajmniéj stanowczo, aby donosić o wykroczeniach przeciw istnieniu i utrzymaniu lasów w niezmiennym ich obrębie (§ 1—7); § bowiem 22 téj ustawy orzeka jedynie, iż każdemu *przysłuża prawo* donoszenia urzędom politycznym o dostrzeżonych nadużyciach prawu przeciwnych, a mianowicie o użyciu na inne cele gruntów leśnych, o zaniedbaném zagajeniu, pustoszeniu i niewłaściwém obchodzeniu się z lasem, ale *na nikogo nie wkłada tego obowiązku.*

Zaprowadzenie rządowych organów policji leśnéj, na które włożono obowiązek służbowy, pod odpowiedzialnością i przysięgą, donosić władzom politycznym o przekroczeniach ustawy leśnéj, jest najpierwszym i najważniejszym krokiem do praktycznego wprowadzenia jéj w życie. Bez niéj, rozporządzenia o zagospodarowaniu lasów, w tytule I. ustawy leśnéj ogłoszone, pozostałyby martwą literą, a nowa ustawa leśna, właśnie w téj części, najważniejszéj ze stanowiska gospodarstwa narodowego, nie mogłaby nigdy osiągnąć zamierzonego celu.

II. W koronnym kraju Tyrolu z Vorarlbergiem—z powodu znajdujących się tam lasów górniczych i skarbowych i ustanowionych już przy tychże rządowych organów leśnych, niemniéj jak przez wzgląd na możebną oszczędność w kosztach— czynności ogólnéj policji leśnéj, równie jak zarząd i gospo-

darstwo w lasach rządowych, mają być za'atwiane przez wzajemne zastępstwo (*Delegation*) organów obu ministerjów tj. spraw wewnętrznych i skarbu, w ten sposób, iż po części obowiązki policji leśnéj wykonywane będą w drodze delegacji przez organa finansowe, a nawzajem, zarząd i gospodarstwo w pewnéj części lasów rządowych poruczone zostaje organom policji leśnéj.

III. W Tyrolu i Vorarlbergu, gdzie od utrzymania lasów i odpowiedniego w nich gospodarowania wszelka inna kultura i zamieszkalność całego kraju zawisła, gdzie zatém stan lasów stanowi najgłówniejszą kwestję żywotną krajową, nie możnaby poprzestać na samém tylko zaprowadzeniu rządowéj policji leśnéj, ale raczéj wypadało zrobić krok jeden daléj, przekraczający nawet granice postanowień prawa leśnego, a to powierzając również i gospodarstwo w lasach gminnych organom leśnym przez Rząd ustanowionym, a postanowienie § 22 ustawy leśnéj w ten sposób rozszérzając dla Tyrolu i Vorarlbergu, iż każdy prywatny właściciel lasu, bez względu na jego obszerność, obowiązany jest utrzymywać uzdolnionego i przez rząd zatwierdzonego leśniczego, z nadmienieniem, iż wolno mu powierzyć gospodarstwo w swym lesie rządowym organom leśnym, za stosunkowém wynagrodzeniem kosztów, albo téż połączyć się z innemi właścicielami lasów i wspólnego z niemi utrzymywać leśniczego.

Zbytecznémby byłoby zwracać uwagę WWPana, iż nie może być zamiarem rządu, urządzenie administracji leśnéj we wszystkich krajach koronnych na wzór Tyrolu i Vorarlbergu: zaprowadzenie wszelako wyż wspomnianych organów policji leśnéj Państwa wypada uważać wszędzie za najskuteczniejszy środek do przeprowadzenia Najwyższéj ustawy leśnéj z 3 grudnia 1852, któreby, co do zasady głównej, nastąpić mogło we wszystkich krajach koronnych w których już ta ustawa posiada moc obowiązującą albo ma ją uzyskać. W przeprowadzeniu jéj wszakże należałoby uwzględnić stosunki miejscowe, tak rozmaite w każdéj szczegółowo prowincji, niemniéj jak istniejące już organa leśne tak rządowe jak prywatne, które wypada użyć do celów policji leśnéj, aby tym sposobem koszta na skarb przypaść mające mogły być o ile można najmniejsze. Dla tego téż, jeżeli w prowincjach, gdzie się znajdują rozległe lasy skarbowe, a tém samém liczne rządowe administracyjne organa leśne, zupełnie będzie odpowiedniém i zgodném z celami oszczędności włożyć na nié obowiązek sprawowania policji leśnéj; tak z drugiéj strony, w prowincjach gdzie rząd mało albo wcale lasów nie posiada, ale natomiast znajdują się ukształceni i godni zaufania urzędnicy leśni prywatni, można by im poruczyć sprawowanie publicznych urzędów ogólnéj policji leśnéj, tak jak za czasów istnienia sądownictwa patrimonialnego oficjaliści prywatni sprawowali urzędy publiczne, z odpowiedzialnością w obec władzy krajowéj.

Wzywa się przeto uprzejmie WWPana, abyś poddawszy przedewszystkiém przedmiot niniejszy pod narady tegorocznego zgromadzenia Członków towarzystwa leśnego Galicji zachodniéj, udzielić raczył zdania swego, — wedle powyższych wskazówek, z uwzględnieniem właściwych krajowi stosunków leśnych, rozległości lasów i ich dotychczasowego gospodarstwa, niemniéj jak istniejących organów leśnych tak rządowych jak prywatnych,—w jakiby sposób organizacja leśnéj policji Państwa, celem wykonania przepisów ustawy leśnéj, najodpowiedniéj i z jak największą oszczędnością dla skarbu publicznego, urządzoną i przeprowadzoną być mogła.

Zastanowić się również należy, czyby nie wypadało także rozciągnąć nad lasami gminnemi szczególnego nadzoru pod względem technicznym, i w jaki sposób przeprowadzićby się dało praktycznie zasadę, iż każdy las winien mieć uzdolnionego zarządcę (*Forstwirthschaftsführer*), który wszakże przez kilku właścicieli wspólnie utrzymywanym być może,— a to ile możności z uwzględnieniem i przestrzeganiem (*Schonung und Wahrung*) prawa wolnego wyboru racjonalnéj metody gospodarowania w ich lasach.

L. 616.

Egzamina popisowe młodzieży, w zakładzie naukowym w Dublanach uczącéj się, z przedmiotów w drugiém półroczu wykładanych, mianowicie: z rolnictwa teoretycznego i praktycznego, z matematyki, chemji i botaniki, odbędą się publicznie tamże w dniach 27 i 28 b. m. Dla przekonania się o postępach jakie młodzież uczyniła w naukach, Komitet c. k. Towarzystwa gospod. gal. wyznaczył Komissję do któréj zaprosił następujących członków towarzystwa: WW. Maurycego Kraińskiego, Szymona Krawczykiewicza, Franc. Strońskiego, Mikołaja Lipińskiego i Kornela Krzeczunowicza na dzień 27 b. m. do rolnictwa i matematyki, a zaś W. Felicjana Laskowskiego, JW. Włodź. hr. Rusockiego, WW. Jacentego Łobarzewskiego, Mikołaja Lipińskiego i Gabrjela Millinga, na dzień 28 b. m. do chemji i botaniki.

Z Komitetu c. k. Towarzystwa gospod. galic.
We Lwowie d. 17 października 1856 r.

Za Prezesa
Kraiński.
St. Przyłęcki Sekr.

Sposób otrzymania potomstwa płci żądanéj u bydła rogatego.

Wydarza się często, iż między 18 do 20 cielętami zaledwo jest 2 lub 3 jałówki. W takim razie niepodobieństwem jest prawie rozmnożyć szybko dobrą rasę, którąbyśmy sobie zaprowadzić życzyli. Znamy wielu hodowców bydła, którym okoliczność ta wielce stanęła na zawadzie w dopięciu zamierzonego celu: najczęściéj bowiem wiele na tém zależy, aby mieć większą liczbę jałówek niż byczków.

Aby położyć koniec stratom z tego powodu wynikającym, pewien praktyczny, zaszczytnie znany gospodarz w Belgji użył następującego środka, udzielonego mu przez jednego gospodarza holenderskiego.

Chcąc aby krowa urodziła jałówkę, trzeba ją stanowić przed wydojeniem, to jest wtenczas kiedy ma wymiona pełne

mléka. Chcąc przeciwnie mieć byczka, przed samém stanowieniem wydaja się jak najdokładniéj z wymion wszystko mléko, ile można do ostatniéj kropli. Cała tajemnica na tém polega.

Jeżeli poczęcie jest trudne, to puszczenie krwi i dyjeta zwykle temu zaradza, usuwając wszelkie powody nieprzyjęcia.

Gospodarz któremu wiadomość tę zawdzięczamy utrzymuje, iż od lat cztérech jak sposobu tego używa, zupełnie jest z niego zadowolniony, a nawet skutek przeszedł jego oczekiwanie. Krowy, które dotąd same tylko rodziły byczki, a były już z czwartém i piątém cielęciem, w piérwszym zaraz roku po użyciu tego środka urodziły śliczne jałóweczki. Inne przeciwnie, które tylko miéwały jałówki, zaraz przy pierwszéj próbie urodziły byczki.

(Gumprechts Neue landw. Ztg.)

Wróżki pogody amerykanina Wright.

(Dwa rodzaje.)

2 drachmy czystéj saletry i $^1/_2$ drachmy sproszkowanéj soli amoniackiéj (salmiaku) rozpuszczają się w 2 uncjach spirytusu winnego i napełnia się tym płynem długą flaszeczkę z wódki kolońskiéj, zawiązując otwór delikatną skórką, która się nakłówa cienką igłą. Tę flaszeczkę zawiesza się przy oknie w cieniu, tak, aby jéj wiatr albo inne wpływy poruszać nie mogły. Do wróżenia z niéj pogody podaje Wright następujące prawidła: Jeżeli płyn jest zupełnie jasny i przeźroczysty, a zatém nierozpuszczone części soli leżą spokojnie na dnie, należy się spodziéwać pięknéj pogody. Jeżeli zaś ciecz jest mętna, a z powodu pływających w niéj płatków, mniéj lub więcéj nieprzejrzysta, natedy grozi gwałtowna, słotna niepogoda albo śnieg. Kiedy ma nastąpić burza, cały osad idzie w górę, a w ogóle ciecz wydaje się wzburzona. Wright utrzymuje daléj, że pojawy te okazują się zwykle na 24 godzin przed nadejściem burzy i że osad zawsze się ciśnie ku stronie wiatru który ma burzę sprowadzić, tak iż wedle tego kierunek burzy zawsze naprzód oznaczyć można.

Podobnego wróżka otrzymamy także, rozpuszczając w spirytusie winnym $^1/_2$ łóta kamfory, $^1/_2$ łóta saletry i $^1/_8$ łóta soli amoniackiéj i wléwając tę ciecz również w flaszeczkę z wódki kolońskiéj, która się dobrze zakorkowuje i pieczętuje. Zawiesza się tak samo jak poprzednio opisana flaszeczka.— Jeżeli płyn pozostaje czysty, spodziéwać się należy pięknéj pogody, przeciwnie dészczu, jeżeli się mąci. Lód albo kryształki na dnie flaszeczki zapowiadają ciężkie powietrze, a w zimie śnieg. Wietrzny czas oznaczają nitki w górnéj części płynu; drobne punkciki zwiastują mgłę i wilgotne powietrze. Jeżeli wznoszą się w płynie płatki, to w wyższych sferach powietrza powstaną wiatry; w czasie zaś jasnéj zimowéj pogody drobne gwiazdki—ostry, twardy śnieg znaczą. Im wyżéj w zimie unosi się formacja lodowa w flaszeczce, tém będzie zimniéj.

(Gumprechts Neue landw. Ztg.)

Rozmaitości.

W obrębie centralnego towarzystwa rolniczego Gdańskiego, zawiązało wielu właścicieli ziemskich towarzystwo do drenowania pól.— Towarzystwo to organizuje się corocznie na ogólném zebraniu w październiku, przez podpisy wyrażające jaką m. w. ilość morgów każdy właściciel w roku następnym drenować zamierza. Podpis taki stanowi udział w stowarzyszeniu i obowiązuje zarazem do wykonania rzeczywistego zadeklarowanéj roboty. Choćby jéj nie wykonał, winien ztémwszystkiém podpisujący Członek zapłacić według obliczenia przypadającą na niego część wynagrodzenia dla Inżyniera towarzystwa Rury i robotników każdy sam dostarcza, tak jak w ogóle ponosi wszelkie koszta przedsiębiorstwa i wykonania. Ogólne wydatki towarzystwa są *pro rata* rozłożone Kierunek wszystkich czynności drenowania powierzony jest osobnemu technikowi w osobie inżyniera cywilnego Fegebeutel, którego jest obowiązkiem starać się o jaknajlepsze ich wykonanie. Do niego należy: 1. dokładne skreślenie planu; 2. staranne ułożenie rur; 3. pilny nadzór roboty; 4. użycie dobrego materjału. On także dostarcza potrzebnych, a przez niego ukształconych nadzorców i kierowników robót. Inżynier obowiązany jest nadto, dokonane roboty opisać najdokładniéj w dzienniku melioracyjnym osobno dla każdéj majętności urządzonym, z wyłuszczeniem wszystkich okoliczności i stosunków technicznych i fizycznych, z planami i wyrachowaniami, utrzymywać również dziennik szczegółowy wszystkich czynności.—Wyrób rur u każdego z członków urządza i dogląda tenże inżynier, aby się o dobroci i trwałości materjału zapewnić.

Amerykański sposób robienia masła.

Zebrawszy śmietanę, wléwa się ją w płócienny worek, który nie powinien być ani zbyt gruby ani zbyt cienki, zawiązuje się worek, wkłada się w dół na dworze wykopany, zasypuje się i zostawia w dole przez 25 godzin. Po upływie tego czasu wyjmuje się śmietanę, która bardzo natedy będzie stwardniała, i rozgniata się tłuczkiem, aby z niéj wygnieść masło. Naléwa się wreszcie pół szklanką wody, poczém się masło oddzieli od serwatki. Jeżeli jest znaczna ilość śmietany, trzeba ją zostawić w ziemi dłużéj niż 25 godzin. W zimie, kiedy ziemia zamarznięta, można tę całą czynność wykonać w piwnicy w piasku.—Postępowanie to, wprowadzone z Ameryki do Francji, które czyni maślnicę niepotrzebną, nigdy nie zawiodło, a w Normandji i Berry wcale już innego sposobu nie używają, nie tylko bowiem zyskuje się na czasie, ale też śmietana daje więcéj masła i wybornego gatunku. Niektórzy wkładają wór z śmietaną w drugi worek, dla zapobieżenia, aby się przypadkiem ziemia nie dostała do masła i nie zabrudziła go. Każda zresztą roztropna gospodyni sama najlepiéj osądzi, jak ma sobie w téj mierze postąpić.

Pozbawienie exkrementów nieprzyjemnéj woni. P. Dubois otrzymał przywiléj na postępowanie następujące. Gotując rutę przez godzinę, powstaje woda mająca własność odejmowania nieprzyjemnéj woni wszelkim śmierdzącym materjom, które tylko lekki zapach migdałów zatrzymują. Zamiast gotowania w tym celu ruty przez godzinę, można z równym skutkiem moczyć ją 6 do 8 dni w zimnéj wodzie.—Świéże garbowiny (umielona kora dębowa), namoczone przez 24 godzin w wodzie, stanowią równie skuteczny środek smród odbierający. Siarczany (sole w których skład wchodzi kwas siarkowy) bardzo do tego korzystnie służą; skuteczność ich wszakże o wiele się zwiększy, jeżeli będą w wodzie rucianéj albo garbowinowéj rozpuszczone.

(*Polyt. Centralhalle.*)

Sposób przeciągnięcia o parę miesięcy dłużéj zbioru poziomek

przez p. ***J. Wagus*** *w Titling.*

Ażeby to osiągnąć, należy bez żadnéj przeszkody dozwolić, aby się liście, ogonki kwiatowe i wąsy rozwinęły, a skoro poziomki w pełnym są kwiecie, obcina się gładko liście, kwiaty i wąsy kilka cali ponad ziemią, grzęda się silnie podléwa, a potém postępuje się jak z innemi grzędami poziomkowemi. W 6—8 tygodni będą znowu rośliny w tym samym stanie jak były przed ich obcięciem: ale już odtąd ciągle okryte będą kwiatem i jagodami aż do pierwszych przymrozków.

Postępowanie to tym zwłaszcza zalecić można, którzy obszerne mają ogrody, a użytkowanie z tych jagód w późniejszéj porze roku zapewnić sobie pragną.

(*Frdrf. Bl.*)

ODEZWA

W Nrze 40 *Gazety rolniczéj, przemysłowéj i handlowej*, wychodzącéj przy *Gazecie codziennéj* w Warszawie, znajdujemy między innemi następujące wezwanie, z którego ogłoszeniem pospieszamy.

W dniach tych odebraliśmy list z przesyłką rsr. 3 i podpisany *K. Ch.*, urzędnik z powiatu Piotrkowskiego, gospodarujący na trzech morgach ziemi.—Pomijając pochlebne wyrażenia o niektórych artykułach Gazety, list kończył się temi słowy:

„Twierdząc nie moje opiéram na artykule: Uwagi nad żniwiarkami, któremu czyniąc zadosyć, zamierzyłem przysłużyć się wdowim groszem i otworzyć serca naszych Polaków. Dla tego pospieszam z przesłaniem rsr. 3 dla p. Tymienieckiego, pragnąc z całego serca, aby ta mała ofiara znalazła jak najwięcéj naśladowników, i aby przez to postawiła go w możności udoskonalenia żniwiarki, dla któréj poświęcił całe mienie i lat 20 życia, zmartwień i starania."

Zostaję i t. d. (podpisano) K. Ch., urzędnik z powiatu Piotrkowskiego, gospodarujący na trzech morgach ziemi.

* * *

Do czynu tak zacnego, tak serdecznie wymownego, żadnych nie dodajemy uwag; bo zaiste jakimżeto trzeba być miłośnikiem rolnictwa, i jak pragnąć dobra własnéj ojczyzny, żeby będąc urzędnikiem i tylko gospodarzem trzech morgowym, pospieszać z ofiarą stanowiącą cząstkę dochodu otrzymywaną z krwawéj i niewdzięcznéj pracy biórowéj? Polécając więc czyn pana K. Ch. sercu wszystkich obywateli, prosimy Redakcje pism naszych rolniczych, aby słów te kilka raczyły w kolumnach swych powtórzyć; bo publikacja taka wywoławszy ogólne w kraju współczucie, nie jednego może skłoni do podobnéj dla pana Tymienieckiego ofiary, które zbiorowo wzięte mogą wiele znaczyć, zwłaszcza dla człowieka wyzutego zupełnie z posiadanego mienia, z powodu najszlachetniejszych pobudek.

Kronika bibliograficzna rolniczo-gospodarcza.

d) Leśnictwo, Przemysł leśny, Myślistwo.

Alexandrowicz B. O drzewie i jego użytkach. W 8ce duż. Warszawa 1855. . . . . Złp. 12.

Tenże. Wyrachowanie massy i wartości stosunkowéj drzewa opałowego w klocach, oraz porównanie palności tegoż z węglem kamiennym i torfem. W 12ce. Warszawa 1855 . . . . Złp. 1 gr. 10.

Auleitner A. Gospodarstwo leśne, czyli proste zasady chodowania, urządzania i użytkowania lasów, oraz niezbędnéj tychże ochrony, ze szczególną uwagą na lasy prywatne; dla użytku właścicieli ziemiańskich, rządców dóbr i leśniczych praktycznie wyłożone. Z rycinami i tablicami. W 8ce. Warszawa 1853 . . . . Złp. 8.

Tenże. Przewodnik leśny, czyli zbiór treściwy najważniejszych działań gospodarczych z stosownym podziałem przedmiotów, oraz wskazaniem właściwego czasu, w jakim dla utrzymania w dobrym stanie lasów wykonywane być mają; przy dodaniu niektórych wiadomości łowieckich. Ułożony dla użytku rządców dóbr, nadleśnych i leśniczych. W 8ce Warszawa 1850. . . . . Złp. 5.

Henke K. F. G. Nauka urządzania, szacowania i oceniania lasów. W 8ce. Warszawa 1846. . Złp. 15.

Maron E. W., Król. Pruski Naczelny Nadleśny &. Prawidła leśnictwa wskazujące środki jakiemi sam właściciel lasu wynaleźć może trwały dla siebie z lasu swojego dochód i proste reguły onegoż zagospodarowania, z dołączeniem kolorowanéj mappy zarządu i skazówki do czego geometra winien być użytym; poświęcone prywatnym właścicielom lasów. W 8ce. Poznań 1843. . . . . . . Złr. 4.

Tenże. Nauka leśnictwa dla prywatnych właścicieli lasów, obejmująca zasady ustanawiania pewnych dochodów z lasu, tudzież zagospodarowania go według pewnych praktycznych prawideł, z dołączeniem krótkich przepisów wykonać się w tym celu mających robót geometrycznych, przeł. z niem. P. E. L. W 8ce. Warszawa 1843. Złp. 10.

Mylke W. Myślistwo krajowe. W 12ce. Warszawa 1843. . . . . Złp. 8.

Marcelli Jawornicki Redaktor odpowiedzialny. — Nakładem Redakcji. — W drukarni Czasu. — Rządzca A. Czapliński.